

PULI EDIT–GALAVITS NOÉMI

Szerepek és kapcsolatok a szociális munkában

(Az IDEAL TEMPUS JEP projekt keretében bevezetett távoktatási tananyag tutori tapasztalatai)

Előszó

Magyarországon az 1980-as évek elején jelentős fejlődésnek indult a távoktatás. Ebben kiemelkedő szerepet töltött be a Gödöllői Agrártudományi Egyetem által, a Nemzeti Távoktatási Tanács felügyelete mellett koordinált PANNONIA TEMPUS JEP. A program egyik eredménye volt, hogy létrejött a távoktatási központok hálózata, és megvalósult az e központok működését ellátó munkatársak kiképzése a távoktatási sajátosságoknak megfelelően. Az 1990-es évek közepére átalakult a távoktatási hálózat, különböző szakértői csoportok saját tananyagfejlesztést és -adaptációt folytattak, ami kiindulási alapot adott egy következő, hároméves TEMPUS JEP pályázat benyújtásához. A pályázatot az ETF elfogadta, 1995 szeptemberében ez a projekt is beindult. Az érintettek egyetértettek abban, hogy a meglévő forrásokat fel kell használni a távoktatás széles elterjesztésében, melyhez tananyagfejlesztés és oktatási programok indítása nyújthat segítséget. Ennek megfelelően az IDEAL JEP (1995–1998) elsődleges célja volt különböző tananyagok kifejlesztése és különböző oktatócsomagokba való integrálásuk. (Az IDEAL mozaikszó az angol Integration of Distance Education at Advance Level elnevezésből származik.)

Magyarországon a hat működő regionális távoktatási központon kívül további kilenc intézmény csatlakozott a programhoz, ezáltal jelentős mértékben kibővítve a magyar partnerintézmények körét. Az EU-partnerek a jelentős távoktatási tevékenységet folytató intézmények közül kerültek ki: British Open University (UK), UNED (E), CNED (F), EUROPACE 2000 (B), EDEN, EADTU, SCIENTER (I).

A JEP-en belül első lépésként Magyarországon egy alapos igényfelmérés készült, amelyből kiemelkedett a következő fejlesztési területek iránti igény. E területek a fejlesztő intézmények megjelölésével:

1. Turizmus – British Open University – Kereskedelmi és Gazdasági Főiskola, Szolnok
2. Szociálpolitika – British Open University – Veszprémi Egyetem
3. Menedzsment és bankügyletek – Dutch Open University, Hollandia – Miskolci Egyetem

4. Távoktatási módszertan – Scierter, Olaszország – Gödöllői Agrártudományi Egyetem Távoktatási Központ

5. Post-secondary oktatáspszichológus asszisztens képzés és Gazdasági Informatikai Modul – UNED, Spanyolország és University of Siena, Olaszország – Budapesti Műszaki Egyetem, Gábor Dénes Főiskola

Az egyes fejlesztési területek koordinálását egyes magyar partnerintézmények végezték, amelyek elsődleges feladata volt az adaptációt végző munkacsoport felállítása, a megfelelő tananyagforrások felkutatása az EU-partnereknél, az EU-szakértők kiválasztása, a pénzügyi előírások harmonizációja és a program 2. és 3. évében az adaptáció megvalósítása. Mindezen munkálatok története és megvalósulási gyakorlata követhető az IDEAL TEMPUS JEP Zárókonferencia kiadott anyagából.

A továbbiakban a második részterület anyagának fejlesztésével foglalkozunk, amelyeknek közreműködő tutorai voltunk. Megfelelő előmunkálatok után honosították Magyarországon a szociálismunkás-képzés elméleti ismereteinek részét adó, azt mintegy kiegészítő tananyagot, „Szerepek és kapcsolatok a szociális munkában” címmel. E tananyag elméleti alapjául az angol szociálismunkás-képzésben már több éves tapasztalattal rendelkező oktatók által összeállított tananyag szolgált. A terjedelmében is számottevő, rendkívül információgazdag anyagot a veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola szociális munkás tanszékének vezetője, Albert József és az általa felállított szakmai stáb fordította, lektorálta, véleményezte és vetette össze a magyar képzési követelményekkel, hogy annak tartalma a lehető legoptimálisabb formában kerülhessen adaptálásra. Így készült el a hazai felsőfokú szociális szakképzés egyik legfrissebb, mindenképpen újfajta megközelítést adó elméleti bázisa, formálva és segítve ezzel a honi szociálismunkás-képzés gyakorlatát.

A tananyag felépítése

Az elméleti anyag három, egymással szerves egységet alkotó oktatási-tanulási segédlet. Az első könyv maga a tankönyv, amely egymástól jól elkülöníthető fejezetekben tárgyalja a szerepek, kapcsolatok, a tanulás és tapasztalat témáit. Szerkezete azért sajátos és valóban a távoktatásnak megfelelő, mert az elsajátítandó elméleti részeket feladatok követik, amelyek mintegy magyarázzák, más oldalról segítik megérteni az elméletet. Az olvasókönyv a tankönyv elméleti mondanivalójához kapcsolódó, illetve az egyes feladatok elvégzését megkönnyítő írásokat, tanulmányokat tartalmaz, míg a dokumentumgyűjtemény video- és hangszalag rögzítéssel készült párbeszédet, interjúkat tartalmaz szöveges formában, mintegy illusztrálva az eddigieket. A tananyag elsajátítása így megköveteli a három könyv együttes és folyamatos használatát, serkent az összhang megtalálására egy egyéni gondolati út bejárása után.

A tananyag elméleti témái

A tankönyv első fejezete a tanulás és tapasztalat elméleti megközelítéseit tárgyalja, különböző tanulásméleteket elemez és magyaráz, végigjárja a tapasztalatból kiinduló tanulás és elsajátítás folyamatait, felhívja a figyelmet a mindennapi életben is, de különösen a szociális munkában jelentős szerepet játszó, reflektív gondolkodásra, az önmegértés és önelemzés fontosságára. A két törzs-részanyag a szerepek és kapcsolatok témakörei, amelyek szerepelméleti megközelítésben mutatják meg a szerepek sokféleségét, sokféle jelentését, hozzásegítenek szerepeink meghatározásához és használatához, elgondolkodtatnak a segítő kapcsolatban és a segítő szakmában részt vevők szerepeinek egyeztetéséről, és rávilágítanak a segítő és a segített szerep sajátos jellemzőire az elmélet és a gyakorlat oldaláról is. A kapcsolatok témaköre – a szerepekhez hasonlóan – a mindennapi élet tapasztalatait hozza, és ehhez kapcsolja a segítő kapcsolat megértését. Két fontos aspektusa e témának a segítő kapcsolat kialakítását és fenntartását, valamint a segítő (a szociális munka) társszakmákkal való kapcsolatépítését világítja meg, ennek előnyeivel és esetleges buktatóival együtt. Az utolsó fejezet a szociális munka különböző elméleteit mutatja be, kiegészítve ezt a személyes és szakmai fejlődés irányításának témájával. Ezek a témakörök egymásra épülnek, illetve az egyes fejezetek visszautalnak már említett ismeretekre, erősítve az ismétlések jelentőségét.

A tananyag integrálhatósága a szociális munka elméletéről és gyakorlatáról szóló tantárgyakba

A fenti tartalmi részek talán jól érzékeltetik, hogy e témák a szociális szakembernek készülő hallgatók számára olyan ismereteket közvetítenek, amelyek kardinális részei, lényegi elemei a szociális munka elméleti alapjainak. A tananyag előnye, hogy önálló témaként lehetőséget ad a szerepek és kapcsolatok bővebb, teljesebb átgondolására, illetve integrálhatja magába a más tantárgyak (pszichológia, szociálpszichológia, szociológia, szociálpolitika) által már megtanított ismereteket. Természetesen, amikor beépítik a képzésbe ezeket a távoktatási blokkokat, olyankor szükség van arra, hogy a fenti tárgyak oktatói és a tutorok folyamatos konzultációval tájékoztassák egymást a már megtanított és feltételezhetően elsajátított ismeretekről.

A tananyag nyelvezete

Az angol nyelvről való adaptálás fordítási nehézségei ellenére a szöveg érthetősége, olvasmányossága megfelelő, ugyanakkor a teljes megértése erős koncentrációt kíván. Ez mindenképpen fokozott energiát igényel, az anyaggal többször is foglalkozni kell, de ennek hasznos hozadéka, hogy a hallgatónak a felsőoktatáshoz méltó tanulási attitűdöt kell kialakítania. Más oldalról közelítve a témát, azt mondhatnánk, hogy a tananyag nyelvezete már feltételez

egyfajta értő olvasási és tanulási gyakorlatot. Tutorokként úgy látjuk, hogy a tananyagot szerencsésebb lenne a felsőbb évfolyamokban bevezetni, ahol az ehhez szükséges gyakorlat és szakmai szóhasználat már kiérlelt.

A szöveg folyamatosan használja a „szolgáltató” és a „felhasználó” fogalmat, aminek nyilván az volt a célja, hogy több szakma is értelmezni tudja a leírtakat (az egészségügyben dolgozó ápolók és nővérek, szociális asszisztensek stb). Ha azonban elfogadjuk, hogy segítő kapcsolatba a szó szakmai zsargonját tekintve leginkább a szociális munkás kerül, célszerű lenne a „segítő” és „segített” kifejezést erősíteni és elterjeszteni a hazai gyakorlatban, nem felejtve el, hogy a szakma ma is vitatkozik arról, hogy a segítő–segített viszony nem partneri, illetve kevésbé egyenrangú kapcsolatot feltételez. A segítő kapcsolat mint situáció elméletileg nem a partnerségről szól, hiszen segítséget adni és azt kérni, elfogadni eleve nem lehet egyenrangú szerep, de a szociális munka gyakorlata, a segítő kapcsolat alakítása az, ami törekvésében ezt a helyzetet a partnerséghez közelítheti.

A távoktatás mint tanulási forma

Magyarországon a nevében teljesen, a technikájában részben új képzési forma a távoktatás. Az évekkel ezelőtt bevezetett tanulási lehetőség, a levelező tagozat átalakulóban, formálódóban van, de megtartja a konzultációs lehetőségeket. Ma számos egyetem és főiskola indít levelező tagozatos képzést, ami a munka melletti tanulást segíti, és hozzájárul a Magyarországon is egyre inkább elfogadottá váló „life long learning” – az élethosszon át tartó tanulás, folyamatos önképzés szelleméhez. A fejlődés iránya ma az, hogy míg a fenti tagozat megengedi a rendszeres konzultációs lehetőségeket valamennyi tanárral és évfolyami szinten, addig a távoktatás jövője a szakemberek szerint a teljesen önálló tanulásban van, vagyis a hallgató minden eszközt megkap a tanuláshoz, ugyanakkor azonban tutorok segítik abban, hogy ne vesszen el a folyamatból a személyesség. A „Szerepek és kapcsolatok a szociális munkában” című tananyagot éppen erre a tendenciára építve vezették be kísérleti alapon hazánk két főiskolai képzésében, a veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola és a győri Széchenyi István Főiskola általános szociális munkás szakán. Az eszköz, amit a hallgató kezébe lehet adni, fontos, szinte egyedülállóan meghatározó. Ez pedig maga az elsajátítandó tananyag. A tankönyv és a hozzá kapcsolódó segédletek megformázásakor elsősorban azt a célt kellett szem előtt tartani, hogy a használhatóság minél nagyobb mértékű és minél optimálisabb legyen. Tanulási segítséget egyrésztől a jól megszerkesztett és könnyen forgatható tankönyv jelent, másrésztől pedig a tutori támogatás, láthatatlan kézfogásként a távolból.

Tutori szerepek és feladatok a távoktatásban

A tutor egyszemélyben segítő és támogató, tanító és szakember. Legfontosabb feladata, hogy állandóan jelen legyen a hallgató életében. Szerepeiből

szükség szerint vállal fel annyit, amennyivel a leghatékonyabban segítheti a biztonságos tanulást. Az a hallgató döntése, hogy ebből mennyit is vesz igénybe, de a lehetőség fenntartása elengedhetetlen. A tutor magyarázhatja a tananyagot, hozzátehet a saját gyakorlati tapasztalataiból, kiegészítheti további szakirodalommal, kérdésekkel segítheti a megértést, de feladata a tanulási technikák, illetve az elsajátítandó anyaghoz mért, adekvát tanulási technika ismertetése is. Támogató szerepe van a nehéz élethelyzetbe került, a tanulásban valamilyen okból megakadt hallgatók segítségével. Ennek a kis túlzással univerzálisnak nevezhető feladatnak a gyakorlatban a győri Széchenyi István Főiskolán szerzett tapasztalatairól szól az összefoglaló további része.

A tutorálás tematikája, a személyes találkozások felépítése

A főiskola általános szociális munkásokat képező tanszéke három évvel ezelőtt kezdte meg munkáját, dr. Budai István vezetésével. Mind a nappali, mind pedig a távoktatásos képzési formát vállalva a tanszék felkarolta a TEMPUS program keretében a fenti tananyag bevezetését, ha tetszik, kipróbálását, tutorok közreműködésével. A tutorok számát rendkívül célszerűen a hallgatók létszámához viszonyították, így ez 20 hallgatót és két tutort érintett. A tutorok egyike Galavits Noémi, a soproni Szociális Foglalkoztató munkatársa, tereptanár, diplomás szociális munkás, másika Puli Edit, a győri Családsegítő Szolgálat munkatársa, szintén gyakorló diplomás szociális munkás lett. A tananyag kísérleti kipróbálására a távoktatás első évfolyamán tanuló szociális munkás hallgatók körében, a második szemeszterben került sor. Az órarend szerint a félévben három személyes konzultációra, „tutorálra” kerülhetett sor, természetesen számítva arra, hogy ezeken kívül igény szerinti személyes találkozások is létrejöhetnek. Mielőtt a félév elindult volna, a tutorok rövid felkészítő tanfolyamon vettek részt, bekapcsolódva tanszéki megbeszélésekbe is, amelyek irányt adtak a félév felépítéséhez. Ennek szellemében már az első személyes találkozás alkalmával ügyeltek arra, hogy a hallgatók tisztában legyenek a félévben bevezetendő tananyag sajátosságai-val, bemutatták a tankönyvcsomagot, egyértelművé tették, hogy mi a tutorok szerepe, és hogy „felkérhetőek”, és persze megtörténhetett az ismerkedés is. A hallgatókkal való kapcsolatfelvétel ugyanis már a találkozás első pillanatától meghatározó, hiszen minden szándék a hallgató érdekét tekinti a legfontosabbnak. Ehhez azonban elengedhetetlen, hogy a hallgatók tisztában legyenek az elérhető eszközökkel, így a tutorok szerepeivel, a félév elvárásaival, a jogokkal és kötelezettségekkel. Segítségként egyfajta „írásos iránytűt” is kaptak a hallgatók, amely a félév ezen tantárgyát érintő minden információt tartalmazott. Mivel a tananyagot a „Szociális munka – elmélet és módszertan” nevű tantárgy keretében mutatták be, fontos volt megtervezni az elméleti előadások és a személyes tutoriálok arányát. A hallgatók mindhárom kitűzött időpontban előadásokat hallhattak a fenti tárgyban, és ezt követően találkoztak a tutorokkal. Az első alkalommal képet kaphattak a hallgatók és tutorok egymásról, kicsit közelebb kerülhettek egymáshoz, hi-

szen ez elengedhetetlen feltétele a hiteles és közvetlen kapcsolatépítésnek. Átlapozták a segédanyagokat, s mindjárt a hozzájuk leginkább illő tanulási metódusokat, technikákat is. Világossá váltak a félévi vizsgakövetelmények, a vizsgabelépőként is értelmezhető tanulmány elkészítésének vázlatos követelményei. A hallgatók ekkor azzal a kéréssel, illetve feladattal távoztak, hogy a tananyag megfelelő részét dolgozzák fel a következő alkalomra, és válasszanak témát a tanulmányhoz a tananyag tartalmából, annak a tudatában, hogy a tutorok a második személyes csoportos találkozó előtt is megkereshetők személyesen, telefonon vagy levélben egyéni segítségkérés esetén. Ennek azért volt nagy jelentősége, mert az évfolyamból a két tutor két csoportot alakított ki. Mind a tutori tevékenységet, mind a hozzáállást nagymértékben befolyásolta a hallgatók heterogén összetétele az iskolai végzettség, a foglalkozás és a lakóhely szempontjából. Logikusnak látszott az a megoldás, hogy a győri és Győr környéki hallgatók a helyben dolgozó ttorral, a vidékiek pedig a vidéken dolgozó ttorral tartás a kapcsolatot. Ez szerencsés helyzetet eredményezett, hiszen közel azonos létszámmal sikerült felállítani a két csoportot. A tutoriálokön való személyes találkozás és problémamegoldást a kisebb csoportban folyó munka jobban segíthette. A második csoportos találkozásön már elvárható volt, hogy a hallgatók meg tudják fogalmazni a problémákat, a tananyag tartalmi részeivel összefüggésben is. Ekkor újra áttekintettük a legfontosabb elméleti mondanivalókat, a hallgatók témáit, tanulmányvázlatait. Az utolsó (harmadik) csoportos személyes találkozás alkalmával a tutorok a saját gyakorlati tapasztalataik alapján dolgozták fel az anyagot. Ez a családsegítói esetvezetésekkel, illetve a szociális foglalkoztatóban megjelenő, sérült emberek sorsával és segíthetőségével állt kapcsolatban. Ennek során párhuzamba állítottuk a tankönyv által több szempontból is bemutatott esetet a tapasztalattal, igyekeztünk megvilágítani a szociális munka gyakorlati működésének sajátosságait, adott esetben a nehézségeit, de legfőképp a szociális munka sokrétűségét. A tutorok ekkor kértek visszajelzéseket a hallgatóktól egyrészt a tananyaggal, másrészt a tutorok működésével kapcsolatban. Ezt legjobban a nyílt, informatív, egyenrangú kommunikáció segítette, a hallgatók mindenben partnerek lehettek.

A félév gyakorlati tapasztalatai a hallgatók visszajelzései alapján:

A hallgatók inspirálása arra, hogy a folyamatosan visszajelezzenek, információk összegyűjtésére adott lehetőséget. Ezek a vélemények leginkább a tananyag tanulhatóságára, a tankönyvek használhatóságára, illetve a tananyag számonkérésének módszereire vonatkoztak. A legfontosabb észrevételek a teljesség igénye nélkül a következők voltak:

- „... – érdekes, testközeli volt a félév,
- érthetőbbé váltak bizonyos elméleti tanulmányok,
- a tananyag témája közel állt hozzánk,
- a tananyag felépítése ugyanakkor első látásra ijesztő volt, a szerkezet, a beépített feladatok, a nyelvezet szokatlanságával nehéz volt megküzdeni,
- nehezen követhetőek a tananyag lényegi részei, bizonytalanságot okozott az, hogy mit is kell elsajátítani a leírt elméletekből,

- a terjedelmét tekintve soknak bizonyult az elsajátítandó anyagrészt,
- ez a tananyag segít tudatosítani azokat a dolgokat, amik az életben jobbra automatikusan működnek (szerepeink, kapcsolataink),
- mindenképpen jó volt, hogy kaptunk a tanuláshoz eszközöket, könyvet, mert így megfoghatóbbakká váltak a témák, ezek a tanulást segítették,
- a gyakorlati példákkal való találkozás tudatosította az ösztönös segítő attitűdöket,
- tömény a tananyag, néhol kevés az elemző rész, lehetne egy kicsit részletesebb a magyarázat, több példával érthetőbbé vált volna az elmélet is,
- jó, hogy volt összefüggés az egyes részek között, a fejezetek egymásra épültek,
- nagyon hiányzik a magyar párhuzam hazai példával, stb...”

Röviden összefoglalva tehát a hallgatói tapasztalatokat, azt mondhatjuk, hogy ezek igen vegyesek, leginkább a tananyag tanulása okozott nehézségeket, főként a tananyag szerkezetével kellett megbirkózniuk. Ugyanakkor hasznosak azok a visszajelzések, amelyek a téma és a feladatok iránt megnyilvánuló érdeklődésről tettek tanúbizonyságot.

Fontosak továbbá azok az észrevételek is, amelyek szerint nehéz a tananyagot egy félév alatt megtanulni, túl nagy a terjedelem, hiányoznak a hazai példák és kevés a háttértudás is.

Tutori tapasztalatok

A hallgatók első reakciója a tananyag újszerű felépítésével kapcsolatban az ijedtség volt, ami részben a tananyag tartalmára is vonatkozott. Nehezen fogadták el az újfajta nyelvezetet és szerkezetet, vagyis azt, hogy az elsajátítandó elméleti rész számukra nem egyértelműen leírt, kijelölt, hanem az a saját lényeglátóképességre is nagymértékben támaszkodott. Az első félévben tapasztalt tanulási stílus ezzel az újfajta szerkezettel ellentétben jobban körvonalazta azt, hogy „mit is kell megtanulni a vizsgára?”. Ilyeténképpen tehát a tananyag fontos üzenete az lehetett, hogy a felnőttoktatásban és különösen a távoktatásban való részvétel nagyfokú önállóságra tanít. A félév során ez a félelem valamelyest csökkent, ahogy haladtak az olvasásban, úgy csiszolódtak az olvasási technikák és úgy barátokoztak meg a tankönyv hangulatával is. A szemeszter végére sikerült örömet találni egyik-másik olvasókönyvi leírásban, illetve a feladatok megoldásában. Nehézséget okozott másrészt a vizsga és annak követelményei; valószínűleg ez a megtanulandók szelektálásához szükséges képességek és gyakorlatok hiányából adódott. A tanulmány elkészítésének fázisában – amely egy választott téma esszészerű feldolgozását jelentette – ez a félelem érthetően felerősödött, hiszen az írásbeliség a hallgatói életút egyik rögzös állomása, és mint ilyen, nagyfokú koncentrációt igényel, az idő optimális felhasználásával együtt. A távoktatásban kardinális kérdés az idő és annak beosztása, a tanulási ritmus kialakítása. Ezt a feladatot nehéz összeegyeztetni a munkához, a családhoz és a tanulóhoz kapcsolódó egyéb kötelezettségekkel. A tanulmányok témájának és főleg

vázlatának elkészítését a tutorok elsősorban telefonon keresztül segítették. Gondot okozott, hogyan lehet témát kiválasztani egy-egy nagyobb lélegzetvételű anyagból. A testhezállók, a gyakorlati szociális munkában is meg tapasztalható témák részesültek előnyben, az egyéni érdeklődési körrel összhangban. A telefonos kapcsolatfelvétel száma nagy volt ebben az időszakban, ami nagyfokú kontrollt, de ugyanilyen támogatást is jelentett. A tananyag tartalmával kapcsolatban azonban lényegesen kevesebb kapcsolatfelvétel történt, jobbára a tutorok által kiválasztott témák, a szociális munka általuk preferált területei kerültek szóba. Fontos tapasztalat azonban az is, hogy a hallgatókat megérintette a gyakorlati szociális munka, a tutori tapasztalat és a belőlük levonható tanulságok sora. Ezért is lenne célszerűbb a tananyagot magyar példákkal illusztrálni, a szociális munka gyakorlatában dolgozók tapasztalataival felöltöztetni, friss, első kézből származó információkkal tarkítani. Célszerű a személyes csoportos találkozásokat rendszeresebbé tenni, és inkább gyakrabban, de kevesebb óraszámban foglalkozni a hallgatókkal, pl. havonta 4 órában, a háromszor 6 órával szemben. Ez elősegítené a tananyag tartalmának megértését könnyítő gyakorlati feladatok beépítését. A kislétszámú csoportokkal való személyes találkozások valóban személyesek lehetnek. A tutorok célja ezeken a csoportos megbeszéléseken az volt, hogy az aktív kérdés, az interaktivitás minél intenzívebb lehessen, hiszen a hallgatói életútnak ebben a korai szakaszában a kérdés, a konstruktív vitatkozás, a vélemények ütköztetésének képessége még nagyon kezdetleges. További észrevétel lehet még az, hogy hiányos volt a tananyag által megkívánt háttértudás – s éppen ezért vontuk le a következtetést, hogy ezt a tantárgyblokkot optimálisabb felsőbb évfolyamon bevezetni, amikor már a meglévő ismeretek és tanulási rutin birtokában rugalmasabb kezelése reálisabban elvárható. A tananyag tartalmát tekintve célszerű minimalizálni az elméletek elméletét, ugyanakkor jobb nagyobb teret engedni a reflexió, a szerepek és a kapcsolatok témakörének. A mondanivalóját és az ismeretekbe való integrálását tekintve kisebb hangsúly is elég a tankönyv negyedik fejezetében tárgyalt tény-, modell- és kutatáseméleti tudnivalókat, valamint a munkahelyi szociológia témáit illetően, azzal együtt, hogy ezek a témák nem elhanyagolhatóak, de más tantárgyon belül kezelendők, illetve tanulhatók.

Zárszó

Mindent összevetve, a tutori tapasztalatok summázata az a tény, hogy a tananyag témaköre kiemelten fontos a szociális munka elméleti vonatkozásainak oktatásában, a témáknak a fentiekre való koncentrációjával, a hazai példák felsorakoztatásával felsőbb évfolyamon kiváló kiegészítője, ha nem meghatározója lehet a szociális munka elméleti tantárgyainak. A tutorálás érdekes, összetett, nagyon hasznos támogató eszköz lehet a távoktatásban, amely a hallgató és támogató között kialakuló tanító-segítő-magyarító kapcsolatban meghatározó, személyes élményeket ad.

Személyes élményünk volt a tutori feladatok ellátása közben, hogy a naplali tagozatos képzésben általunk elsajátított ismeretek és a szociális munka

gyakorlatában szerzett tapasztalataink mindenképpen fontos személyes erőforrásnak bizonyultak, hozzásegítettek bennünket a szakszerű közvetítéshez, a hiteles tutori megnyilvánuláshoz. A szociális munka elméletének elsajátításához a maga teljességében a gyakorlat ad nagyon fontos és meghatározó ismereteket, ezért törekedtünk arra, hogy mindennapi munkánkból beemeljük olyan tudásokat és tapasztalatokat, akár esetbemutató formájában is, amelyek a későbbiekben hasznosnak bizonyulnak a szociális munka gyakorlatában. Reméljük, mindnyájunk örömére.